



ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ISSN: 2458-7559

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.18560/cukurova.16>

CİLT 1, SAYI 1, KIŞ 2015

s. 178-189

İDARİ VE TOPLUMSAL AÇIDAN ANTAKYA KENTİNİN ÇEVRE SORUNLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Ömer Faruk BİLBAY¹

Özet

İnsanoğlu var olmasından bu yana hep çevresiyle bir olmuş, onunla yaşamını sürdürmüş ve çevresiyle bütünleşmiştir. Gerekli ihtiyaçlarını çevresinden karşılamış tabii şartlar elverdiği ölçüde ondan istifade etmiş ve gelişen teknolojiyle birlikte onu şekillendirme gücüne de elde etmiştir. Bu açıdan insan ve tabii çevreye mekânsal olarak baktığımızda insan ve çevre arasında devamlı bir etkileşim olmuştur. Fakat tarihsel süreç içerisinde insanoğlunun çevreye olan etkileşimi ve buna bağlı olarak bütünleşme durumu bir değişim ve dönüşüme uğramıştır. Öyle ki bu süreçte, çevrenin korunması, ona saygı duyulması, önem verilmesi kadar; çevrenin tahrip edilmesi, sömürülmesi ve kirlenmesi de zamana, mekâna, toplumlara ve toplumların değerlerini belirleyen faktörlere göre değişim göstermiştir. Bu bağlamda günümüzde küreselleşmeyle birlikte hız kazanan “mekânsal farklılık”, bir taraftan çevre algısının nedeni olarak görülebilirken diğer taraftan sonucu olabilmektedir. Çünkü çevre, mekân boyutunda ele alındığında sınırlar yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası ve küresel düzeye uzanan bir değişiklik arz etmektedir. Özellikle sanayi devrimi sonrası yaşanan yoğun nüfus artışı, kırsal kesimden kente doğru artan göç, tarımsal, evsel ve sanayi kaynaklı kirlilik, küresel iklim değişikliği, yeraltı ve yerüstü kaynaklarının aşırı tüketimi, ormanların sürdürülebilirlik esası gözetilmeden yok edilmesi gibi birçok sorun çevre sorununa yol açmıştır. Bu durum kimi zaman idareden kaynaklı yönetim ve politika sorunları kimi zaman da toplumun çevreye bakış açısı ve verdiği değer ölçüsünde sonucu ortaya çıkmıştır. Bu çalışma, Antakya’da hem idari boyutta yönetsel olarak hem de toplumsal açılardan, çevre sorunlarının tespitini yapmayı ve çözüm önerilerinde bulunmayı amaçlamaktadır. Çalışmada görüşme tekniği uygulanmış ve başta Antakya Belediyesi olmak üzere diğer kurumlarda konuyla ilgili yetkili personel ve halkla görüşmeler yapılmış, elde edilen veriler değerlendirilerek çalışmaya aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mekân, çevre algısı, Antakya, çevre sorunları

AN ASSESSMENT FOR ANTAKYA ENVIRONMENTAL PROBLEMS BY ADMINISTRATIVE AND SOCIAL PERSPECTIVE

Abstract

Since human beings have occurred he always existed with his environment and continued its life and integrated with its surroundings. He has met around the needs required extent to which natural conditions permitting him to have resigned, has also been shaping power with evolving technology. In this respect, we look at spatial human and natural environment has been an ongoing interaction

¹ Araş. Gör., Mustafa Kemal Üniversitesi, e-posta: ofbilbay@mku.edu.tr

between man and the environment. But in the historical process of interaction with the human environment and consequent integration situation has undergone a change and transformation. So much so that in the process, protect the environment, respect him, so emphasis; The destruction of the environment, exploitation and pollution of the time, the space has varied according to factors that determine the values of the community and society. In this context, today's winning pace with globalization "spatial diversity", on the other hand can cause the results to be seen as a party of the environmental perception. Because environmental limits in space Considering the size of local, regional, national, international and global level to supply leading to a change. Especially industrial revolution after the intense population growth, migration from rural increasingly to urban, agricultural, domestic and industrial pollution, global climate change as a result of excessive consumption of the resulting climatic changes underground and aboveground resources, lead to many problems environmental problems such as the forests are not being sustainable basis is observed It has opened. This case originated from some policy management and time management problems sometimes arose as a result of the extent of the value given perspective on society and the environment. This study, in Antioch as well as managerial and administrative dimension in social ways, making the detection of environmental problems and aims to present the solutions. Interview techniques applied in this study and in particular including Antakya Municipality authorized personnel and the data obtained made public meeting on the subject in other institutions were evaluated and transferred to the study.

Keywords: Space, Environmental Perception, Antakya, Environmental Issues

GİRİŞ

Sanayi devriminin sosyo-ekonomik etkileri ve küreselleşmeyle birlikte çevre sorunları, son çeyrek yüzyılın en çok tartışılan konularından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda çevre sorunları konularında yerel, ulusal ve uluslararası boyutta bir fikir birliği olmamasına rağmen, toplumun bütün kesimlerinde çevre ve sorunlarına verilen önem giderek artmaktadır. Çevre sorunlarına yönelik artan bu önem, şüphesiz nedensiz değildir. Hatta içinde bulunduğumuz yüzyılda meydana gelen çevre sorunları karşısında bu ilgi ve önemin çok yetersiz kaldığı bile söylenebilir.

Çevre sorunları, tarihin her döneminde karşı karşıya kalınan sorunlar arasında olmasına rağmen, sorunların canlı hayatını tehdit eder hale gelmesi son yüzyılın olgusu olmuştur. Sanayi devrimi öncesinde çevre sorunları başlığı altında toplanan problemler, coğrafi koşullara dayalı sorunlar olurken, sanayi devrimi sonrası bu soruna yönelik bir algı dönüşümü yaşanmıştır. Bu zihni dönüşümde sanayi devrimi ve meydana getirdiği ekolojik denge tahribatı önemli bir rol oynamıştır. Öyle ki tarihin ilk dönemlerinde çevre, Allah'ın mülkü olarak görüldüğünden kutsal sayılmaktaydı (Bilbay, 2014: 19).

Fakat sanayi devrimi sonrası gelişen teknolojiyle beraber, bu algı değişmiş ve insanoğlunun yaptığı faaliyetler ekolojik dengeyi ciddi boyutta tehdit etmeye başlamıştır (Görmez, 1997: 3). Sorunların artması, iletişim teknolojisindeki gelişmelerin katkısıyla çevre sorunlarını tüm yaşamın gündemine sokarken, doğru ve yanlışlarıyla sorunlar üzerindeki tartışmalar artmıştır. Özellikle 1970'li yıllardaki bazı gelişmeler sorunun uluslararası boyutta tartışılmasını ve küresel çözümler üretilmesini zorunlu hale getirirken, yerel, ulusal ve uluslararası boyutlarda bütün dünya ülkelerinde çevreye, insan tabiat ilişkilerinin durumuna yönelik araştırmalar başlamıştır. Ayrıca çevre hakkının bir insan hakkı olarak ele alınmasından sonra pek çok ülke anayasalarında bu doğrultuda düzenlemeler yapmış ve çevre politikalarına temel teşkil edecek ilkeler getirmişlerdir.

Çevrenin korunmasına ve geliştirmesine yönelik düzenlemeler konusunda gelişmiş ülkelerin, geliştirmekte olan ülkelere göre daha duyarlı oldukları bilinmektedir. Gelişmiş ülkelerde toplumsal baskı ve özellikle çevrenin korunmasına yönelik hareketler politika oluşturmada etkili olurken Türkiye gibi geliştirmekte olan ülkelere tabandan gelen isteklerinin cılızlığı kalkınmaya yönelik

politikalara öncelik verilmesi, çevrenin korunmasına yönelik politikaların oluşturulamamasına neden olmuştur.

Ancak küreselleşmeyle birlikte çevre konusundaki yoğun politika üretimine rağmen sorunların azaldığını da söylemek pek mümkün değildir. Sorunlar hâlâ insanlığı tehdit eder şekilde büyümektedir. Bunda gelişmiş ülkelerin büyük payı vardır. Zira gelişmiş ülkelerin birçoğu kendi halklarının baskısı ve duyarlılığı nedeniyle ülke içinde çevre hassasiyeti gösterip çeşitli politikalar üretirken aynı hassasiyeti, ilgiyi ülke sınırları dışında göstermemektedirler. Diğer taraftan ülkelerin çevrenin korunmasına yönelik gerçekleştirdikleri bütüncül olmayan eylemlerle çevrenin sürdürülebilirliğinin mümkün olmayacağını henüz algılanamaması en temel sorun olarak devam etmektedir.

Dünyayı çevre sorunlarıyla karşı karşıya bırakan bu “algı” değişmedikçe ve dönüştürülmedikçe çevre sorunlarını çözmek pek mümkün gözükmemektedir. Çevre sorunlarının artmasında bir dönüm noktası olan sanayi devrimini meydana getiren ve devam ettiren düşünce sorgulanmadan ve değiştirilmeden çevreye duyarlı bir neslin olduğu ekolojik bir dünyanın kurulabileceğini söylemek pek mümkün değildir (Bilbay, 2014: 7). Bu bakımdan çevre sorunlarını devam ettiren algının kaynaklarının idari ve toplumsal açılardan ele alınması büyük önem taşımaktadır.

Türkiye, günümüz anlamında çevre sorunlarıyla geç karşılan bir ülke olmasına rağmen, küreselleşmenin hız kazanması ve gelişen konumda bir ülke olması nedeniyle günümüzde Türkiye’de çevre sorunların boyutları ve etki alanları giderek büyümektedir. Özellikle 1980 sonrasında hızlı kentleşme ve sanayileşme kentsel çevre sorunlarında tehlikeli artışlar meydana getirmiştir. Ancak Türkiye’nin bu sorun karşısında yeterince tedbir geliştirdiği veya onu korumaya yönelik politika oluşturduğu söylenemez.

Ülkemizde çevre sorunlarıyla ilgili son derece kabarık bir mevzuat olmasına karşın, üretilen politika ve çözümler etkisini gösterememekte ve sorunların boyutu ve etki alanı da giderek artmaktadır. Özellikle kentsel alanlarda görülen çevre sorunlarıyla kıyı bölgelerimizdeki kirlilik son 10 yılda büyük boyutlara ulaşmıştır. Buradaki temel sorunun ise sorunların kaynağına yönelik değil sonucuna yönelik çözüm ve politika arayışları olduğu söylenebilir.

Ayrıca önemi her geçen gün daha da artan, ülkemizin her bölgesinde türlü şekillerde görülen çevre sorunlarının farklı sebeplerden meydana geldiği ortadadır. Sebeplerin farklılığı yanında, sorunların artmasına, yayılmasına tesir eden faktörlerde aynı olmamaktadır. Genel olarak düzensiz şehirleşme, hızlı nüfus artışı, sanayileşme, artan kirlilik gibi başlıklar altında toplanabilecek sebeplerin yanında çevre sorunlarının artmasına neden olan “çevre algısı” da konuya ve mekâna göre değişmektedir (Keleş, 2010: 46).

Bu bağlamda çalışmamızda kavramsal açıdan mekânsal farklılık ve çevre algısı hakkında bilgi verildikten sonra Antakya’nın çevre sorunları görsel ve metinsel olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kısımda sorunların kaynağına yönelik yaklaşımlar idari ve toplumsal boyutlarda ele alınmıştır. Son kısımda ise genel bir değerlendirme yapılarak çözüme yönelik önerilerde bulunulmuştur.

KAVRAMSAL OLARAK MEKÂN VE ÇEVRE ALGISI

Çevre, insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkilerini karşılıklı etkileşim içinde sürdürdükleri ortam olarak değerlendirilebilir (Yapıcı, 2011: 13). Bu açıdan çevre, sadece insanları değil evrende yaşayan tüm canlıları içinde barındıran bir ortam olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çevre kavramının bu kadar geniş olması sınırlarının kimi zaman belirsiz görünmesine ve onu tanımlarken yalınlaştırılmasını gerektirebilmektedir. Bu yalınlaştırmada niteliğine göre çevre, fiziksel ve toplumsal çevre olarak iki kısımda incelenirken; mekânsal olarak kırsal ve kentsel

olarak ayrılmaktadır. Ayrıca ölçek bakımından ise çevre, yerel, bölgesel, ulusal, ya da uluslararası boyutlarda ele alınabilmektedir. İnsan ve diğer canlıların özelliklerini fiziksel olarak algıladığı ortama fiziksel çevre, fiziksel çevre içinde bulunan insanların ekonomik, toplumsal, siyasal dizgeleri çerçevesinde oluşturdukları ilişkilerin tümü ise toplumsal çevreyi meydana getirmektedir (Hamamcı vd., 2005: 55).

Çevre, mekân boyutunda ele alındığında coğrafi sınırlar ön plana çıkmakta ve yerel düzeyden küresel düzeye kadar uzanan değişik mekân boyutları söz konusu olmaktadır. Mekân, yerleşme yerinin özelliklerine göre kırsal ve kentsel olarak ikiye ayrılabilirdiği gibi, farklı ölçeklerde yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası ve küresel ölçeklerde de sınıflandırılabilir. Mekânlar farklı özellikler gösterdiği gibi çevreyi oluşturan değerler ve bu değerlerle karşılaşılan sorunlar ya da bunların araştırılması da bir mekândan başka bir mekâna göre farklılık arz edebilmektedir (Keleş vd., 2005: 57).

Görüldüğü üzere çevreyi meydana getiren faktörler ve çevre sorunları mekâna ve toplumlara göre değişebilmektedir. Bu bağlamda çevre algısı da mekâna, toplumlara ve toplumların değerlerine yön veren faktörlere göre değişmektedir. Meydana gelen bu farklılıklar çevre sorunları ve çözüm önerilerine yönelik politika, davranış, tutum ve düşüncüyü de farklılaştırmaktadır. Örneğin halk kaynaklı olarak meydana gelen sorunlara yönetim, yönetsel kaynaklı sorunlara ise toplumlar bir karşı yaklaşım ortaya koymakta ve bu doğrultuda politika üretmekte, destek vermekte veya karşı çıkmaktadır.

ARAŞTIRMANIN METODU

Araştırmada Antakya'nın çevre sorunlarına ilişkin idari ve toplumsal kaynaklı sorunların tespiti yapmak çözüm önerilerinde bulunmak amaçlanmıştır. Çalışma, Antakya kent merkeziyle sınırlı tutulmuştur. Araştırmada yöntem olarak nicel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Araştırma sürecince şehir merkezinden rastgele seçilen bireylerle yapılan mülakatın yanı sıra bazı resmî kurumlar da ziyaret edilmiştir. Bu kurumlar: Antakya Belediyesi, Çevre Şehircilik Bakanlığı İl Müdürlüğü vs Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüdür. Toplamda 30 kişiyle görüşme yapılmıştır. Kişi ve kurumlardaki sorumlularda yapılan görüşmeler sırasında Antakya'nın en önemli çevre sorunların neler olduğu, bu sorunların sebepleri ve çözüme yönelik neler yapılabileceği şeklindeki sorular yönetilmiştir. Vatandaşlarla yapılan görüşmelerde kimi vatandaşların görüşmeye sıcak bakmaması, kaçamak cevaplar vermesi veya cevapların kendi aleyhlerinde kullanılacağı gibi endişeler taşıması gibi durumlarda çalışmayı sınırlayan unsurlar olarak belirmiştir.

ARAŞTIRMA MERKEZİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Antakya, Hatay ilinin nüfus bakımından en büyük ilçesidir ve Hatay ilinin büyükşehir olmadan önceki merkezidir. Yeni düzenlemeyle birlikte Antakya ve Defne Belediyesi olarak ayrılmıştır. Ortasından Asi Nehri geçmektedir. Antakya yöresini çekici kılan ve tarihi boyunca göçlere açık olmasını sağlayan, yaşamı kolaylaştıran iklim koşulları ve verimli topraklarının yanı sıra Anadolu'yu Çukurova yoluyla Suriye ve Filistin'e bağlayan yolların kavşak noktasında bulunmasıdır. Ayrıca Mezopotamya'dan Akdeniz'e çıkmak için kullanılacak en uygun limanlar yine bu bölgededir. Ayrıca Antakya Türkiye Cumhuriyeti'nin kozmopolit kentlerinden birisidir. Çok kültürlü yapısını tarih boyunca korumuş olan ilde aynı ulusa mensup birden fazla dini cemaat bulunmaktadır. Kültür turizmi ve İnanç turizminde Antakya şehri çok önemli potansiyele sahiptir (Hatay Valiliği, Hatay İl Stratejik Planı 2011-2015, ss. 38.). Gerek tarihsel süreç içerisinde gerekse günümüzde Antakya önemini koruduğu ve sahip olduğu değerlerle diğer şehirlerden ayrı bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Bu açıdan Antakya şehrinin çevre sorunlarını tespiti ve çözümüne yönelik faaliyetler şehrin gelecekte de bu önemini koruması ve yaşanabilir şehir olma özelliğini kaybetmemesi için büyük önem arz etmektedir.

Şekil 1. Antakya'nın Coğrafi Konumu



Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Antakya>

ANTAKYA'DA KENTİNDE YAŞANAN ÇEVRE SORUNLARI

Hatay'ın merkez ilçesi olan Antakya'nın tarihsel geçmişi MÖ 4 bin yıla kadar gitmektedir. Antakya, bugün bu kimliğini korumakla beraber derin kentsel sorunlarla karşı karşıyadır (Güneş ve Tek, 2009: 5). Büyükşehir olmasına rağmen çevreye dair sorunların çözümünde bir ilerlemenin kaydedildiğini söylemek pek mümkün değildir. Antakya merkezindeki farklı mekânlarda ortalama benzer sorunlar tespit edilmiştir. Bu sorunlar şu başlıklar altında toplanmaya çalışılmıştır:

Kentleşme Sorunu: Antakya'nın çevre sorunlarının başında çarpık ve düzensiz kentleşmenin geldiğini söyleyebiliriz. Foto 1'de görüldüğü üzere şehrin yapısı çok karmaşık bir görüntü sergilemektedir. Böyle bir görüntünün meydana gelmesinde ise Antakya'nın coğrafi konumunun kentleşmeye müsait olmaması, şehrin merkezinin küçük olması, imara açılacak alanların olmaması, binaların durumu, düzensiz yerleşme, çarpıklık, özellikle kentin doğu yakasında kalan eski yapıların sit alanı olması ve yıkılmaması, görüntü estetiğinin ihmali, binaların sıkışık olması, bina yoğunluğu, konutların yerleşim düzeni, park sayısının yetersiz olması, yeni park alanlarının yapılmaması, dinlenecek veya vakit geçirilecek alanların yoksunluğu, çocuklar için oyun alanlarını yetersiz kalması, gecekonduların ıslahı, kaçak yapılaşma, engelli vatandaşların kullanımına yönelik çevre düzenlemesinin olmayışı gelmektedir.

Diğer taraftan Antakya'nın özellikle deprem bölgesi olması, heyelan, kaya düşmeleri, su baskınları gibi doğal afetlerin sıkça yaşandığı bir mekândır. Olası bir deprem anında toprak yapısına bağlı olarak çökme, yıkılma ve heyelan olma riski çok fazladır (Özşahin ve Kaymaz, 2013: 783). Fakat Antakya şehir merkezinin gerek tarihi dokusu gerekse çarpık kentleşme, olası afet durumlarına müdahale şansını azaltmaktadır. Hatta acil müdahale imkânını geliştirmek açısından Hatay İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nün kent merkezinin dışına kurulmasının da altında yatan nedenlerden birinin bu olduğu ifade edilmiştir (Bulut vd., 2015: 7). Bu açıdan kentleşme sorununun önüne geçmek sadece daha iyi bir çevrede yaşama imkânını sağlamakla kalmayacak gelecekte olası afet durumların meydana getireceği kayıplarında azalmasında önemli rol oynayacaktır.

Foto 1. Antakya Şehrinin Kuş Bakışı Görünümü

Kaynak: <http://www.hatay.gov.tr/>

Altyapı Sorunu: Antakya'nın çevre sorunlarının bir diğerini altyapı sorunları oluşturmaktadır. Altyapı ile ilgili sorunlar başlığı altında tespit edilen problemler genel olarak "altyapı yetersizliği", "altyapı düzensizliği", "kanalizasyon sorunu" şeklinde ifade edilebilir (Güneş ve Tek, 2009: 30).

Altyapı yetersizliği sonucu kış aylarında yağmur sularının artmasıyla kanalizasyon suları taşmakta ve yollarda trafiğe kapanacak şekilde su birikintilerinin oluşmaktadır. Bu durum yol ve kaldırımların çökmesine ve ulaşım güçlüklerine neden olmaktadır. Diğer taraftan kalitesiz malzeme nedeniyle su borularının sıklıkla patlamakta ve yapılan tamirat kazılarının yarım bırakılması, kimi yerde kanalizasyon sularının içme suyuna karışması, suların kokması gibi sorunları da beraberinde getirmektedir.

Atık su arıtım tesisinin olmayışı, kanalizasyon ve atık suların arıtılmadan Asi nehrine ve buradan da denize aktarılmasına neden olmaktadır (Eren ve Bilbay, 2015: 9) Antakya'da elektriklerin sıklıkla kesilmesi, sokak aydınlatmalarının yetersiz kalması gibi problemler halkın artık duruma alışır hale gelecek derecede ileri boyutta olan diğer temel altyapı problemlerini teşkil etmektedir.

Ayrıca şehrin merkezini ikiye bölen Asi Nehri'nin sularının yazın çekilmesiyle yıl içerisinde gerek kanalizasyon gerekse diğer atıklar nedeniyle su içinde biriken kirlilik yüzeye çıkmaktadır. Su seviyesindeki azalıştan kaynaklı olarak meydana gelen su birikintileri akış sağlamadığından kokmakta ve halkı rahatsız etmektedir. Bu açıdan altyapı yetersizliğinin meydana getirdiği problem sadece halkın durumdan rahatsız olmasının yanı sıra şehrin estetik görüntüsünün de bozulmasına neden olmaktadır.

Foto 2. Antakya'da Kışın Alüvyon Sorununun Dörtüncü Cöçten Bir Foto



Kaynak: www.haber3.com/alerisi

Çevre Kirliliği Sorunu: Antakya'nın çevre sorunlarının bir diğerini çevre kirliliği oluşturmaktadır. Çevre kirliliği başlığı altında toplanan sorunlar; hava kirliliği, "su kirliliği" ve "toprak kirliliği" şeklinde sıralanabilmektedir. Özellikle kış aylarında kaçak kömür kullanımı, şehrin havasının kirlenmesine ve dumanlı bir görüntünün oluşmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan, kent merkezine yakın fabrikaların sebep olduğu koku ve gürültü kirliliğinin de önemli bir problemdir. Bu durum hava kalitesini düşürmektedir.

Ayrıca şehir merkezindeki çöp kutuların yetersiz olması ve halkın çöplerini rastgele atması çevre kirliliğini arttırmaktadır. Mevcut çöplerin düzenli olarak toplanılmaması sorunu arttırmaktadır. Diğer taraftan yeteri kadar peyzaj çalışmasının olmayışı şehir giriş ve çıkışlarının harabe görüntüsü vermektedir. Çevreye verilen önemin az olması, şehir merkezine yakın yerlerde hayvancılık yapılması, Asi nehrinin durumu, nehri besleyen derelerin kirliliği, nehrin yaz aylarında kokmaya başlaması, görüntü kirliliğinin meydana gelmesi, sivrisinekler ve hastalıkların kaynağı haline gelmesi, gerekli ıslah ve düzenleme çalışması yapılmaması çevre kirliliğini arttıran diğer sorunlardır.

Foto 3. Antakya' da Hava Kirliliği



Kaynak: www.hataytabip.org.tr

Trafik Sorunu: Antakya'da trafik sorunu temel çevre sorunlarından birini oluşturmaktadır. Trafikle ilgili sorunlar başlığı altında tespit edilen sorunlar genel olarak "trafik sorunu", "trafik problemi", "trafik kaosu", "trafik karmaşası", "trafik yoğunluğu" şeklinde sıralanabilmektedir (Güneş ve Tek, 2009: 35).

Yapılan görüşmelerde vatandaşlara yöneltilen, “Antakya’da yaşanan trafik problemi nedir ve bu yaşantınızı nasıl etkiliyor?” şeklindeki soruya verilen cevaplar; yolların bozukluğu, kötü olması ve buna bağlı olarak araçların sıklıkla bozulması, otopark sorunu, taşıt kullanıcılarının araçlarını park edecek yer bulamaması, yayaların, araçların gelişi güzel park edilmesi dolayısıyla kaldırımları kullanamaması, belediye otobüslerinin trafikte kural tanımayan hareketleri olarak dile getirilmiş ve bu durumun halkın günlük faaliyetlerini yerine getirmelerinde engel teşkil edecek boyutta olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Antakya’da trafik problemi afet yönetiminde büyük sorun arz etmektedir. Olası bir durumda müdahale şansını azaltan en büyük nedenlerden birini trafik problemi oluşturmaktadır.

Foto 3. Antakya Trafik Sorunu



Kaynak: www.hataygundem.com

ÇEVRE SORUNLARININ YÖNETİMSSEL VE TOPLUMSAL NEDENLERİ

Antakya’da meydana gelen sorunların nedenine baktığımızda yapılan görüşmeler ve izlenimler bize problemlerin kaynağının iki boyutlu olduğunu göstermektedir. Sorunların bir boyutunu yönetimsel, diğerini ise toplumsal kaynaklı nedenler oluşturmaktadır.

Yönetimsel Kaynaklı Nedenler: Yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen veriler doğrultusunda çevre sorunlarını meydana getiren yönetimsel kaynaklı sorunlar şu şekilde dile getirilmiştir. Belediyeler görev ve sorumluluklarını gerektiği şekilde yerine getirmediği dile getirilmiştir. Belediye yönetiminin sorunlara ilgisiz kaldığı ve sorunların kaynağına inilmediği ifade edilmiştir. Vatandaşın görüşüne dikkat edilmediği, halkın çevre sorunları konusunda yeteri kadar dinlenmemesi ve şikâyetlerin gerekli ölçüde dikkate alınmayışı devlet-vatandaş ilişkisinin sınırlı olmasına yol açtığı ifade edilmiştir. Denetimlerin düzenli ve sistemli yapılmaması sorunların boyutunu arttırdığı belirtilmiştir. Acil sorunlar dururken kurumların görsel niteliği ağır basan önemli ve acil olarak ve değerlendirilmeyen sorunlara yöneldiği ifade edilmiştir.

Diğer taraftan seçimlerde verilen sözlerin tutulmaması, belediyenin plansız ve programsız hareket etmesi, günübirlik ve geçici tedbirlere yönelmesi, rant, proje üretilmemesi, hizmet bilincinin ve kalite anlayışının olmaması uzun vadeli çözümün önüne geçtiği belirtilmiştir. Ayrıca bir birimin bir işi yapıp bitirdikten sonra başka bir birimin yapılan bu işi bozacak başka bir işe başlaması, hantallık, kurumların kente önem vermemesi, belediyenin seçim yaklaşınca çalışmaya başlaması, kazı çalışmalarının unutulması, belli semtlere ağırlık verilmesi, danışma mekanizması diye bir şeyin olmaması, imarın iyi yönetilmemesi, siyasi iradenin her şeyin üzerinde olması, kurumların kimi zaman uzmanları dahi dinlememeleri, yönetimdekilerin iktidar hevesleri, yönetimin istikrarsız olması, çarpık kentleşmeye belediyenin göz yumması gibi

sorunlar çevre sorunlarının meydana gelmesine neden olan sorunlar olarak vatandaşlarca dile getirilmiştir.

Vatandaşların yanı sıra kurumların dile getirdiği sorunlar ise mahalli idarelere ayrılan kaynağın yetersiz olması, belediyenin sermayesinin yetersiz olması, araç-gereç yetersizliği, mahalli idarelerle koordinasyon yetersizliği etkin ve verimli bir politikanın eksikliğini şeklinde ifade edilmiştir.

Toplumsal Kaynaklı Nedenler: Toplumun çevre sorunlarının ortaya çıkmasında çevre yönetiminden sorumlu kuruluşların yanında topluma atfedilen nedenlerde dile getirilmiştir. Sorunların kaynağı olarak kimi zaman yöneticiler toplumu gösterirken; toplumdaki bireyler de diğer bireyleri sorunların kaynağı olarak görmüşlerdir. Bu bağlamda topluma atfedilen nedenlerin başında toplumun çevre konusunda bilinçsizliği, halkın çevrenin önemsenmesi ve sahiplenilmesine karşı duyarsızlığı, aynı ortamı paylaşmalarına rağmen bir insan hakkı olan çevre hakkının toplum tarafından aranmaması gelmektedir.

Diğer taraftan bireylerin eğitim ve kültür seviyesindeki düşüklük, çevre sorunların giderek artmasına karşın halkın çevre sorunlarına karşı ortak bir çevre önemli bir neden olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çevresel sorunlar konusunda bireylerin birbirleriyle iletişim kurmada sorun yaşamaları, insanların olası çevre felaketlerine karşın sağduyulu olmaması, insanların evlerine verdiği önemi yaşadığı kente vermemesi sorunları arttıran diğer nedenler arasında görülmüştür.

Bunun yanı sıra halkın kanaatkâr olması (mevcut düzeni sevmesi) esnafın iş yerinde meydana gelecek bir değişim için çevre düzenlemelerine yönelik olumsuz tutumu sorunu arttırdığı ifade edilmiştir. Diğer taraftan yeni neslin politik meselelere uzak durması ve hak arayışı içinde olmayışı, elit kesimin kendini herkesten üstün görmesi ve bütün hizmetlerin kendilerine sunulmasını istemeleri hizmet sunumlarında bazen çatışmalara neden olabildiği belirtilmiştir. Ayrıca insanların yaşadığı yeri benimsememesi veya sahiplenmemesi ve geliştirilmesine yönelik ortak veya bireysel çaba içerisinde olmayışı sorunun devamına neden olan faktörler arasında gösterilmiştir. Bu ve benzeri sebepler çevre sorunlarının ortaya çıkmasında ve sürdürülmesine kaynaklık eden toplumsal nedenler arasında gösterilmiştir.

Bütün bu nedenler ise çevrenin korunmasına ve geliştirilmesine yönelik faaliyetler yönetim-toplum veya toplum ilişkilerinde ayrılmalara neden olmakta ve mekânsal olarak farklılık gösteren çevre sorunların daha belirgin hale gelmesine ve insanlarda bir "bana necilik" kültürünün oluşmasına neden olmaktadır.

SONUÇ

Çevre sorunları her geçen gün artan bir seyirde devam etmekte ve canlı hayatını tehdit etmeyi sürdürmektedir. Çevre sorunları mekâna ve toplumlara göre farklılık arz etmektedir. Bu farklılık çevre algısında da farklılaşmayı beraberinde getirmektedir. Antakya ölçeğinde ele alınan sorunlar, kent ve kırsal alanlarda farklılık gösterdiği gibi çözümüne yönelik ihtiyaçlar ve önceliklerin belirlenmesin de mekân belirgin rol oynamaktadır. Bu açıdan sorunların belirlenmesinde ve çözümüne yönelik politikaların hazırlanma aşamasında toplumun çevre algısı ve çevrenin sahiplenilmesi sonuç alınabilme konusunda en büyük faktörlerden birini oluşturmaktadır.

Çevrenin öneminin bilinmediği, çevrenin korunmadığı, çevrenin doğal ve beşeri faktörlerin baskısı altında kaldığı ortamda yaşanabilir ve sürdürülebilir çevreden söz etmek mümkün değildir. Sorunların kaynağına inilmeden çevrenin en büyük etkileyeni ve etkileneni konumunda olan insanların çevre ağlısında, çevreyi korumaya ve değer vermeye yönelik davranış ve

politikaları öncelikli hale getirmediği sorunların çözüme kavuşturulması uzun ve güç bir süreci beraberinde getirecektir.

Bu noktada Antakya'nın çevre sorunlarına yönelik sorunların çözümünde çevre algısının değiştirilmesi öncelikli yapılacaklar arasında görülmektedir. Çalışmada görüleceği üzere çevre yönetiminden sorumlu kuruluşlar sorunu toplumun çevre algısına atfederken; halk ise çevre sorunlarını nedeni olarak çevre yönetiminden sorumlu kuruluşları görmektedir. Sorunların çözümüne yönelik yaklaşımlarda ise idare, kurumsal olarak görevini yerine getirdiğini ve çözümün çevreyi sahiplenen bir toplumla mümkün olacağını söylerken; vatandaşlar ise bir vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirdiklerini ifade etmekte ve çözümü etkin bir yönetimde aramaktadırlar.

Fakat genel olarak bakıldığında ne çevre yönetiminden sorumlu kuruluşların görev ve sorumluluklarını etkin ve verimli bir şekilde yerine getirdiklerini ne de vatandaşların çevre bilinci içinde hareket ettiğini söylemek pek de mümkün gözükmemektedir. Taraflar sorunların kaynağı olarak diğerini gösterirken sorunu çözmek bir yana idare-toplum çatışmasını meydana getirmektedir. Bu durumun en fazla olumsuz etkileneni ise iki tarafa da yaşam alanı sunan çevre olmaktadır.

Yönetimler her ne kadar kurumsal olarak değerlendirilse de bu kurumların işlevlerini yerine getiren ve sürekliliğin sağlayan yine insanlar olmaktadır. Bu açıdan çevreyi yöneten ve etkilenenler aynı ortamı paylaşan bireyler olmaktadır. Çevre algısının olumlu yönde değişimine ve dönüşümüne katkı yapacak yerel, ulusal, uluslararası ve küresel boyutta her türlü faaliyet başta çevrede yaşayan insanların çevreyi sahiplenmesini ve çevreyi yöneten idari kuruluşların da çevreyi koruyan sürekliliğini sağlayan politikalar geliştirmesini sağlayacaktır.

İdari ve toplumsal anlamda çevreyi koruyan, geliştiren, önem veren bir algının oluşmasıyla hem insanoğlu hem de evrende yaşayan diğer canlılar daha sağlıklı ve güvenilir bir ortamda yaşamlarını sürdürme imkânı elde edeceklerdir. Aksi halde çevre sorunları insan ve canlı hayatını tehdit etmeye devam edecek ve gelecek nesil daha büyük boyutlarda belki de çözümünün mümkün olmadığı sorunlarla karşı karşıya kalacaktır.

Çalışmamız kapsamında çevre sorunlarının çözümüne yönelik önerilerin başında belediye yönetimine yönelik olanlar gelmektedir. Bu önerilerin başınsa ise çevre yönetiminden sorumlu kuruluşların idaresinden sorumlu olan kişilerin iyi bir yönetici olmaları ve bunu faaliyetleriyle ispatlamaları gerekmektedir.

Ayrıca kentin halk tarafından sahiplenilmesi, denetimin sadece idari kuruluşlardan yapılmasını beklenilmemesi, halkında bir denetimci gibi davranması, halkın eğitim seviyesinin yükseltilmesi, vatandaşların olası sorunlar karşısında ilgili kuruluşları uyarması, göçün meydana getirdiği olumsuz etkinin halk eliyle en aza indirilmesi, kent konseylerinin oluşturulması, herkesin arzu ettiği bir çevrede yaşamak için çaba göstermesi ve bu doğrultuda davranış sergilemesi, sorunların dile getirilmesi noktasında medyanın halk tarafından etkin şekilde kullanılması, halkın kentin görünümüne dikkat etmesi ve yerleşim yerlerini bu doğrultuda inşa etmesi gerekmektedir.

Çevre yollarının biran önce bitirilmesi, daha geniş yollar ve bulvarların yapılması, yeni ulaşım ağının planlanması, ulaşım hizmeti veren araçların daha düzenli hale getirilmesi, araç sayısının azaltılması, belediye otobüslerinin denetlenmesi, kaldırımların daha sağlam yapılması, toplu taşımaların özendirilmesi, alternatif yolların üretilmesi, taşıtların kaldırımları kullanmalarının önüne geçilmesi, kaliteli ve uzun ömürlü malzemelerin kullanılması, caddelere tek yön uygulamasından vazgeçilmesi, kamulaştırma yoluyla arsa oluşturup otopark yapılması ve yayalara öncelik tanıyan düzenlemelerin yapılması trafik sorununu azaltacaktır.

Öncelikle çevreyi dikkate alan bir imar planının yapılması, çarpık kentleşmenin önüne geçilmesi, kentin betonlaşmadan kurtarılması, kentsel dönüşüm projelerinin üretilmesi, eski binaların yıkılarak çevre düzenlemesini dikkate alan yerleşim alanlarının yapılması, halkın çevreyi ve yeşili hissedebileceği park alanlarının yapılması, daha fazla sosyal alanların yapılması, sosyal ve kültürel aktiviteler için mekân ayrılması, şehre yeni bir görüntü verilmesi, sebze ve balık pazarlarının kent merkezinin dışına çıkarılması, yeni mezarlıkların yapılması, gürültü kirliliği oluşturan stadyumların, kaçak yapılaşmanın önüne geçilmesi şehrin estetik bir görünüm kazanmasını sağlayacaktır.

Altyapı sorununa yönelik önerilerin başında merkezin yerel yönetimlerde particilik değil hizmet anlayışı doğrultusunda kaynak aktarması ve projeleri değerlendirilmesi gelmektedir. Öncelikle kış aylarında meydana gelen kanalizasyon taşkınlarının önüne geçilmesi ve bunun içme suyuna zarar vermemesi için su arıtma tesislerini kurulması su kaynaklarının etkin ve verimli kullanımına katkı sağlayacaktır.

Yaz aylarında kuraklık ve diğer nedenlere bağlı olarak yaşanan su sıkıntısının önüne geçmek için çevresel etkileri göz önünde bulunduran barajlar yapılmalıdır. Eski kanalizasyon ve altyapının değiştirilmesi, su şebekesinin yenilenmesi, bütün mahallelerin ışıklandırılması, elektrik kablolarının yeraltına alınması, belediyenin elektrik konusunda daha titiz davranması, suyun yüksek kesimlere çıkarılmasının sağlanması gerekmektedir.

Ayrıca çöplerin düzenli olarak toplanması, vatandaşların çevreyi temiz tutmaları, su tasarrufunun yapılması, havayı kirleten kömür ve yakıtların denetlenmesi, fabrikaların arıtma tesisi kurması, çöp kutularının artırılması, atıkların türlerine göre sınıflandırılması, çevre sorunlarını azaltacaktır.

Çevre sorunlarına karşı üniversite ve akademisyenlerle işbirliği içinde olunması, bu doğrultuda sempozyum, panel ve kongre gibi etkinliklerin sayısının artırılması, turistik alanlara yönelik gezi faaliyetlerinin düzenlenmesi, turizme önem verilmesi, tarihi mekanların restore edilmesi, Antakya kültürünün tanıtılması gibi faaliyetler çevre sorunlarının azalmasını sağlamakla birlikte Antakya'nın örnek şehirlerden biri haline gelmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Armağan, R. (1996). *Yerel Yönetimlerde Çevre Hizmetlerini Sunma Yöntemleri ve Karşılaştırmalı Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avcı, H. (1989). *Çevre Sorunları ve Mahalli İdareler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilbay, Ö. F. (2014). *Türkiye'de Su Kaynakları Kullanımına İlişkin İdari ve Toplumsal Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Fırat Nehri Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, Y., Bilbay, Ö. F. ve Z. Kurt (2015). Afet Yönetiminin Önemi ve Hatay Ölçeğinde Bir Değerlendirme. 9. *Kamu Yönetimi Sempozyumu*. 7-9 Mayıs 2015, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Eren, V. ve Ö. F. Bilbay (2015). Hatay'da İdari ve Toplumsal Açından Su Sorunları. *Hatay Çevre Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*. 28-30 Mayıs 2015, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi-Hatay Büyükşehir Belediyesi.
- Hatay Valiliği, Hatay İl Stratejik Planı 2011-2015, http://www.hatay.gov.tr/uploads/icerik%20dosyalar/hatay_il_stratejik_plani_%20yeni_hali.pdf Erişim Tarihi: 21.03.2015
- Görmez, K. (1997). *Çevre Sorunları ve Türkiye*. Ankara: Şafak Matbaa.
- Güneş, M. ve M. Tek (2009). *Antakya Kent Sorunları ve Çözüm Arayışları*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Kılıç, S. (2008). *Çevre Etiği*. Ankara: Orion Kitap Evi.

Keleş, R. (2010). *Kentleşme Politikaları*. Ankara: İmge Yayınevi.

Keleş, R., Hamamcı, C. ve A. Çoban (2009). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge Yayınevi.

Özşahin, E. Ve Ç. K. Kaymaz (2013). Antakya ve Erzurum Kentlerinin Jeomorfolojik Özelliklerinin Kentsel Ekoloji Penceresinden Analizi. (Ed: Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya ve Abdullah Aydın). *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar*, Ankara: Pegem Akademi, 779-788.

Yapıcı, S. (2011). *İslam ve Çevre, İnsan ve Çevre*. Ankara: Anıl Grup Matbaacılık Yayıncılık.

İnternet Kaynakları:

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Antakya> Erişim Tarihi :09.11.2015

<http://www.hatay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10.11.2015

<http://www.haber3.com/antakyada-sel-hayati-felc-etti-foto-galerisi-7705.htm> Erişim Tarihi: 12.11.2015

<http://www.hataytabip.org.tr/hto/index.php/yonetim/48-ilimizde-hava-kirliligi-sagligimizi-tehdit-ediyor> Erişim Tarihi: 12.11.2015

[http:// www.hataygundem.com /antakya/antakya-trafiginde-otopark-cilesi-h8713.html](http://www.hataygundem.com/antakya/antakya-trafiginde-otopark-cilesi-h8713.html) Erişim Tarihi: 12.11.2015